

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Številka: 720-03-3/2024/2
Ljubljana, 22. 4. 2024

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je, na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB, 95/09 - odl. US, 21/13 - ZFDO-F, 81/18 - odl. US in 16/23) ter 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejela naslednje

M N E N J E

glede razlogov za kasnejša izplačevanja kmetijskih podpor kot v preteklih letih

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: Komisija) se je na 19. seji 17. 4. 2024, na pobudo državne svetnice Jasmine Opec Vöröš, seznanila z razlogi za kasnejša izplačila pri izplačevanju kmetijskih podpor kot v preteklih letih. Pri obravnavi točke so sodelovali predstavniki Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju: Agencija), Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: ministrstvo), Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenija (v nadaljevanju: kmetijska zbornica) in Sindikata kmetov Slovenije (v nadaljevanju: sindikat).

Državna svetnica Jamina Opec Vöröš je pojasnila, da pobuda za obravnavo problematike zamika pri izplačilih kmetijskih podpor 2024 prihaja neposredno iz terena oz. od kmetovalcev, kar so potrdili tudi navzoči predstavniki kmetov. Kmetje želijo vedeti, kdaj lahko pričakujejo izplačila, saj je marsikdo od njih eksistenčno odvisen. Prilivi iz naslova kmetijskih podpor so izjemno pomemben ukrep kmetijske politike in predstavljajo pomemben del dohodka kmetij - ekonomski vir za opravljanje dejavnosti, obenem pa postajajo tovrstna izplačila tudi pomemben socialni korektiv. Kmetje namreč s temi sredstvi kupujejo semena, gnojila in sredstva za varstvo rastlin ter vse drugo za kmetovanje. S temi plačili kmetje poplačajo tudi stare račune in druge obveznosti iz pretekle sezone. Pravočasna neposredna plačila so ključna za optimalen začetek pridelovalne sezone. Kakršnikoli zamiki izplačil kmetom škodijo in negativno vplivajo na razvoj kmetij ter slabšajo socialni položaj kmetov. Številni kmetje so bili tako primorani najemati kredite, ker kmetijskih podpor niso prejeli v običajnem (v preteklih letih uveljavljenem) in pričakovanem roku.

Za uresničevanje gospodarske, prostorske, ekološke in socialne vloge kmetijstva ter njegovega trajnostnega razvoja 2. člen Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US, 123/21, 44/22, 130/22 – ZPOMK-2, 18/23 in 78/23) določa cilje kmetijske politike v Republiki Sloveniji. Med njimi so tudi stabilna pridelava kakovostne, konkurenčne in varne hrane ter zagotavljanje prehranske varnosti in čim višje stopnje samooskrbe, ohranjanje poseljenosti in obdelanosti slovenskega podeželja ter zagotavljanje primerne dohodkovne ravni kmetijskim gospodarstvom. Za uresničevanje teh ciljev država sprejema in izvaja ukrepe kmetijske politike, kamor sodi tudi izplačevanje kmetijskih podpor.

Komisija je izpostavila, da velja Agencija s svojim ažurnim, transparentnim in korektnim delom za vzgled drugim državnim organom, zato toliko bolj čudi, da so leta 2024 izplačila

zamaknjena. Posledica tega je, da so kmetje negotovi, v javnosti se širijo tudi različne informacije oziroma domneve, da sredstev za izplačila ni dovolj, ker naj bi bila preusmerjena v poplavno obnovo. V zvezi s tem je bilo komisiji pojasnjeno, da so finančna sredstva zagotovljena in nikoli niso bila pod vprašajem.

Komisija ugotavlja, da je skrajni rok za izplačilo kmetijskih podpor 31. 6. 2024, kar pomeni, da Agencija pri izplačevanju ni v zamudi, so pa 2024 izplačila nekoliko časovno zamaknjena glede na pretekla leta. Kot je bilo pojasnjeno, je zamik nastal zaradi pozno sprejetega Strateškega načrta Skupne kmetijske politike 2023–2027. Poleg tega je Agencija prešla na nov informacijski sistem, kar terja ustrezne tehnološke in informacijske posodobitve, vzpostavljen pa je bil tudi nov sistem za spremljanje površin SOPOTNIK (Satelitsko Opazovanje Površin – Ovrednotenje Terenskih Neskladij – Informiranje – Komunikacija). Tudi predstavnik ministrstva je izpostavil težave pri pripravi in distribuciji navodil (zložen) za promocijo intervencij, ker so se leta 2023 predpisi, vezani na nov Strateški načrt Skupne kmetijske politike 2023–2027, sprejemali čisto do začetka kampanje vnosa zbirnih vlog za kmetijske subvencije.

Komisija se je seznanila, da je Agencija začela izplačevati OMD (območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost) decembra 2023, pri čemer je do zdaj izplačanih 98 % vseh zahtevkov. Trenutno so v zadnji fazi izplačevanja. Izplačila za neposredna plačila z začasnimi odločbami so se začela izvajati v drugi polovici februarja 2024 in do danes je bilo izplačanih že 98,5 % vseh zahtevkov. Začasne odločbe vsebujejo izplačila za šest intervencij, in sicer: 1. osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost (ODPT); 2. dopolnilna prerazporeditvena dohodkovna podpora za trajnostnost (DPDPT); 3. dopolnilna dohodkovna podpora za mlade kmete (MK); 4. SOPO: ekstenzivno travinje (EKST); 5. SOPO: tradicionalna raba travinja (TRT); 6. vezana dohodkovna podpora za beljakovinske rastline (BR). Z izplačili bodo zaključili junija 2024. Vse ostale intervencije iz segmenta neposrednih plačil bodo vključena v končno odločbo (živalske intervencije in osem SOPO intervencij). Ta izplačila se bodo realizirala maja in junija 2024. Na Agenciji predvidevajo maja in junija 2024 tudi realizacijo izplačil za preostale intervencije, to so KOPOP (kmetijsko-okoljska-podnebna plačila), DŽ (dobrobit živali) in EK (ekološko kmetovanje). Ob tem na Agenciji še pojasnjujejo, da gre v primeru 1–2 % upravičencev, ki še niso prejeli izplačil, predvsem za procesne pomanjkljivosti izvedbe izplačil (npr. nedokončani dedni postopki po umrlem vlagatelju, vlagatelji nimajo transakcijskega računa) ali za ugotovljene kršitve.

Predsednik kmetijske zbornice je izpostavil, da je nujna bolj jasna komunikacija oziroma informiranje javnosti s strani Agencije, saj se v javnosti pojavljajo številne dezinformacije (npr., da je bilo do zdaj izplačanih zgolj $\frac{3}{4}$ podpor in podobno). Ob tem je generalni direktor Agencije pojasnil, da se trudijo delovati transparentno in ažurno, vendar na dezinformacije nimajo vpliva. Na kmetijski zbornici izpostavljajo, da je javna služba kmetijskega svetovanja, ki deluje v okviru kmetijske zbornice, leta 2023 izvedla veliko izobraževanj za vlagatelje vlog in zahtevkov za ukrepe kmetijske politike ter nudila pomoč pri oddaji zbirnih vlog z zahtevki in urejanju podatkov v Registru kmetijskih gospodarstev (urejanju grafične enote rabe kmetijskega gospodarstva - GERK-ov) ter seznanjala vlagatelje o novem sistemu za spremljanje površin SOPOTNIK, predvsem pa pravočasno vnesla vse podatke v sistem zbirnih vlog.

Tudi predstavnik sindikata je izpostavil, da je pri izplačilih za ukrepe kmetijske politike 2024 glavna težava komunikacija. Zaradi tega je že od decembra 2023 veliko slabe volje in nepotrebne dela v smislu dodatnega pojasnjevanja, zakaj izplačil še ni in kdaj bodo. Poudaril je ekonomiko dela na kmetijah in načrtovanje investicij glede na ustaljene termine izplačil. Na sindikatu se nadejajo, da glede na podpisan dogovor z Vlado do tovrstnih zamikov izplačil 2025 ne bo prihajalo. V razmislek je dal predlog o možnostih izplačil v jesenskih mesecih (oktober, november), kar bi bilo s stališča kmetov veliko bolj optimalno.

Ocenil je, da bi bilo primerno, da Agencija jasno predstavi javnosti, zakaj so nastale zamude pri izplačilih.

Komisija ugotavlja, da marca 2024 podpisan Dogovor o načinu uresničevanja protestnih zahtev slovenskih kmetov med Vlado (v njenem imenu ministrica za kmetijstvo) in kmetijskimi organizacijami (Sindikat kmetov Slovenije, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Zadružna zveza Slovenije, Zveza slovenske podeželske mladine, Združenje hribovskih in gorskih kmetov Slovenije ter Zveza kmetov Slovenije) vključuje zavezo, da bodo izplačila za ukrepe kmetijske politike za leto 2024 izplačana v časovnih rokih, ki so veljali v preteklih letih. Komisija ob tem predlaga, da se načrtovani termini izplačil javno objavijo. Komisija ugotavlja, da letošnja kampanja vnosa zbirnih vlog za kmetijske subvencije že poteka, evidentiranih je bilo že okoli 4.000 vlog. Na Agenciji menijo, da bi moralo vse potekati po običajni in dogovorjeni časovnici. Izpostavljajo, da bo do odstopanj oziroma zamika pri izplačilih za OMD lahko prišlo le v primeru morebitne spremembe Zakona o dohodnini na način, da OMD izplačila ne bi bila več obdavčena.

Komisija meni, da je treba storiti vse, da se bodo vloge hitreje reševale in podpore kmetom nakazale prej, npr. že konec koledarskega leta. Ob tem je treba v obzir vzeti tudi izzive glede načina usposabljanja kmetov, da bodo vloge oddajali popolno in pravočasno. Velik izziv na tem področju je vsekakor tudi zmanjšanje birokracije. Ob tem je člane komisije zanimalo, zakaj so kmetijske podpore izplačane v dveh delih, in sicer najprej 80 % sredstev na podlagi začasne odločbe ter nato še 20 % sredstev na podlagi končne odločbe. Kot je bilo pojasnjeno, se neposredna plačila izplačujejo v dveh delih zaradi težnje po čim bolj optimalnem črpanju evropskih sredstev, zato se bo tak način izplačevanja podpor ohranil tudi v prihodnje. Agencija pri prvem delu izplačila namreč še ne razpolaga s popolno ugotovitvijo (nima še čistih hektarjev). Ker Slovenija za razliko od nekaterih drugih držav članic EU nima predvidenih sredstev za finančne korekcije, je treba ugotoviti popolno stanje na koncu. Glede pobude, da se prva plačila izvedejo že v jesenskih mesecih, na Agenciji pojasnjujejo, da se je z novo finančno perspektivo spremenilo plačilno obdobje, ki je odprto od 1. 12. do 30. 6., zato izplačila prej niso možna. Poleg tega dobi Agencija podatke FURSA glede obdavčljivih ukrepov šele konec novembra.

V razpravi je bilo izpostavljena problematika nepreglednih odločb Agencije in podana pobuda, da naj bodo odločbe vsaj v prvem delu bolj pregledne in enostavne. Na Agenciji so s problematiko seznanjeni in se zavedajo, da so odločbe pravno puste in ne najboljše berljive. Zato so jih že skušali preoblikovati, da bi bile čim bolj jasne in »ljudske«, vendar so morali na podlagi nadzora Upravne inšpekcije način pisanja odločb ponovno spremeniti, pri čemer zdaj ugotavljajo, da bodo odločbe še manj berljive. Prav tako se je v upravnem postopku in s sodno prakso izkazalo, da morajo biti odločbe obsežnejše, predvsem kar zadeva obrazložitev.

Z vidika boljše komunikacije in pretoka informacij je komisija izpostavila vprašanje obveščanja kmetov prek spletnega pregledovalnika, ki je bil v preteklosti že uveljavljen in predstavlja bolj optimalen način komuniciranja države s kmeti. Pojasnjeno je bilo, da bi bilo treba zaradi tehnično informacijskih posodobitev in integracije v državni sistem (prehoda na državni računalniški oblak v okviru Ministrstva za digitalno preobrazbo) oblikovati nov sistem, za katerega si Agencija prizadeva, da bo vzpostavljen do 1. 12. 2024. Na Agenciji poudarjajo, da delujejo zakonito, transparentno in v dobrobit kmetom, so tudi edini državni organ, ki dela do zadnjega dne v letu. Komisija predlaga, da so informacije na spletnih straneh Agencije aktualne, zato naj se tedensko ažurirajo. Ker starejša populacija kmetov ne uporablja spletnih medijev, naj bodo informacije dostopne tudi prek tradicionalnih medijev, ki pokrivajo področje kmetijstva, npr. Kmečki glas.

Komisija ugotavlja, da uvedba novega sistema za spremljanje površin SOPOTNIK, s katerim se izvaja nadzor s pomočjo satelitskega spremljanja, terja še dodatna izobraževanja

uporabnikov, saj se beleži ogromno napak oziroma nepravilnih prijav, kar pa le še daljša postopek, to pa vodi v dodatni zamik izplačila podpor. Izobraževanja so se sicer že izvajala, vendar je bila po pojasnilih Agencije udeležba kmetov prenizka, zato med kmeti ni ustreznega poznavanja njihovih obveznosti. Na tem področju vidijo na Agenciji največji manko in menijo, da bi se morali kmetje bolj izobraževati, da bodo pravilno vlagali vloge. Na Agenciji si prizadevajo, da je stopnja napake pod 2 %, ker ima lahko v nasprotnem primeru celotna država težave pri pridobivanju evropskih sredstev. Zato stalno pozivajo vlagatelje, da popravijo vloge, saj v nasprotnem primeru sledi dolgotrajni upravni postopek. V razpravi je predstavnik sindikata predlagal, da se posodobitve rezultatov (stanje semaforja po poljinah prikazanega kmetijskega gospodarstva) zaradi precejšnih nihanj ne izvajajo na 14 dni, ampak po vzoru sosednje Avstrije dvakrat letno oziroma v času prijave na posamezne ukrepe. Komisija je bila seznanjena, da se posodabljanje satelitskih slik na 14 dni izvaja v skladu z zahtevami Evropske unije in so tudi ažurno dostopne uporabnikom.

Glede vprašanja namenskih sredstev, ki so bila preusmerjena v sanacije po lanskoletnih ujmah, je predstavnik ministrstva pojasnil, da je zaradi izpada sredstev, prvenstveno namenjenih sektorju pšenice, Zadružna zveza Slovenije v preteklem tednu dala pobudo za ukrep pomoči za sektor pšenice v višini 1,2 mio evrov. Na ministrstvu pobudo proučujejo in iščejo rešitev. Na vprašanje članov komisije, kakšno je stanje razpisov za sanacijo plazov na travnikih, ki jih občine ne smejo reševati, je bilo pojasnjeno, da so razpisi v pripravi, izplačila pa bo izvedla Agencija.

Komisija poudarja, da bi moral biti vsem skupen cilj čim višja samooskrba z zdravo in varno hrano ter pošteno plačilo kmetov za njihovo opravljeno delo, saj le pošteno in pravočasno plačilo omogoča dostojno življenje kmetov. V zvezi s tem komisija ponovno izpostavlja, da prekomerna birokratizacija postopkov, predvsem pa izvajanje politike okoljskih ukrepov v luči podnebnih sprememb vodijo v nasprotno smer, to je zmanjšanje samooskrbe in prehransko odvisnost.

* * *

Komisija je po opravljeni razpravi sprejela naslednje **s k l e p e**:

- 1. Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano se je seznanila, da je treba razloge za kasnejša izplačila kmetijskih podpor glede na pretekla leta iskati predvsem v pozno sprejetem Strateškem načrtu Skupne kmetijske politike 2023–2027, novem informacijskem sistemu Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja ter novem sistemu za spremljanje površin SOPOTNIK.**
- 2. Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano poziva Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da skupaj z Agencijo za kmetijske trge in razvoj podeželja ter ostalimi deležniki v sistemu priprave in obravnave vlog za izplačilo kmetijskih podpor poišče možne izboljšave sistema s ciljem, da bi kmetje dobili izplačilo čim prej.**
- 3. Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano meni, da je treba zagotoviti boljše dostopnost informacij o delovanju Agencijo za kmetijske trge in razvoj podeželja ter kmetom posredovati konkretne datume izplačil kmetijskih podpor oziroma obvestila o morebitnih zamikih plačil tudi prek tradicionalnih medijev, kot so tiskana kmečka glasila, saj starejša populacija kmetov, ki še vedno predstavlja glavnino nosilcev kmetijskih gospodarstev, ne zna ali ne more uporabljati elektronskih medijev.**

Predsednik
Branko Tomažič, l.r.